

ÓBUDAI EGYETEM
ÓBUDA UNIVERSITY

TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI DOLGOZAT

A MAGYARORSZÁGI SZOCIALISTA TURIZMUS KIALAKULÁSA ÉS SZÁLLODA ÉPÍTÉSZETE 1956 UTÁN

Szerző(k): **Pallos Bence Ágoston**
építész BSc. szak, III. évf.

Konzulens(ek): **Mizsei Anett**
Egyetemi tanársegéd

Budapest, 2023.05.03.

A MAGYARORSZÁGI SZOCIALISTA TURIZMUS KIALAKULÁSA ÉS
SZÁLLODA ÉPÍTÉSZETE 1956 UTÁN

THE FORMATION OF THE HUNGARIAN SOCIALIST TOURISM AND HOTEL
ARCHITECTURE AFTER 1956

Budapest, 2023.05.03.

Tartalomjegyzék

1. ABSZTRAKT	4
2. BEVEZETŐ	5
3. ELŐZMÉNYEK	6
3.1. A második világháború következményei	6
3.2. Brüsszel Expo '58	7
3.3. Növekvő igények	8
4. TERÜLETI CSOPORTOK	9
4.1. Budapest	10
4.2. Balaton	10
4.3. Vidék	11
5. FEJLŐDÉS TÖRTÉNET	12
5.1. Korai példák	12
5.2. Alaprajzi séma	13
5.3. Belső építészet	15
5.4. Új technológiák	16
5.5. A panel	17
5.6. Vadászati világkiállítás '71	18
5.7. Korabeli aggályok, kritikai hangok	18
5.8. Színvonal csökkenés	19
5.9. Életciklus végi problémák	21
6. KONKLÚZIÓ	21
7. MELLÉKELT TÁBLÁZATOK	22
8. FORRÁSOK	34
8.1. Hivatkozások	34
8.2. Szakirodalom	34
8.3. Szöveg képeinek forrásai	36
8.4. Mellékletek képeinek forrásai	37

1. ABSZTRAKT

A magyar turizmus óriási változásokon esett át az elmúlt 80 év során és erre az építészetnek folyamatosan reagálnia kellett. A dolgozat vizsgált időszaka a második világháborútól napjainkig tart, de épületek tekintetében csak a 1960-70-es évek alatt kivitelezettekre fókuszál. A kutatás kitér az épületeket megelőző történelmi, politikai és társadalmi hatásokra, valamint az épületek utóéletére is, mivel ez a kérdéskör éri el a mai életünket.

Tény, hogy a vizsgált épületek 50-60 évesek elmúltak és elérték a tervezett élettartamuk végét. Sok épület esetében történt beavatkozás korszerűsítés gyanánt, több már nem is létezik, ezért gondolom aktuálisnak, hogy vizsgáljuk meg a fennmaradt házakat, hogy ennek segítségével tehessünk megállapításokat az egyes hotelek jövőjéről.

A vizsgált hotelek általános építészeti megjelenése a lábakon álló lakótömb, egyszerű arányokkal dolgozó cellás szoba elrendezés, ami szépen vegyül a korszak belsőépítészeti szobraival, faldíszével, bútoraival és egyéb elemeivel. Továbbá jól igazolja működőképességét ezeknek az épületeknek, hogy egy részük a mai napig üzemel, mind egykori újító megoldásaikban, mind közösségi és kiszolgáló tereikben hordoznak értéket és lehetőségeket.

Nem szabad elvonatkoztatni attól, hogy elsősorban gazdasági szereplők, a kiszolgálás és termelés a fő rendeltetése egy hotelnek. Ezért a korszerűsítést szükségesnek tartom, de az építészeti karakter szigorú védelmével.

Még sok hotel üzemel, de csak idő kérdése és ítéletet kell felettük mondani. Ez a döntés minden esetben egyéni lesz. A dolgozat célja részben ezeknek az egyéni kérdéseknek az összegyűjtése és a hozzájuk tartozó történelmi kontextus feltárása, hogy a valódi értékek megítélését segítse.

Kétségtől már része a magyar építészettörténetnek a korszak, mivel ezek az épületek hordozzák magukban mai napig az egykori társadalom képét. Igaz, hogy mára nem minden esetben szép ez a látvány, éppen ezért objektíven, tisztes történelmi távlatból folytattam a kutatást, előítéletektől mentesen.

2. BEVEZETŐ

A magyar turizmus óriási változásokon esett át az elmúlt 80 év során és erre az építészetnek folyamatosan reagálnia kellett. A dolgozatom vizsgált időszaka ennek egy részét, a 60-70-es éveket dolgozza fel, mert az ekkor bekövetkezett változások a mai napig kísérik bennünket ugyan úgy szokásokban, mint épületekben. Ekkor megfigyelhető, hogy gyökeresen más épületek épültek általánosságban, mint korábban, amelyek hatásai még sokáig befolyásolták a magyar építészeti gondolkodást. A dolgozat kitér a minőségi változásokra a vizsgált korszak végén, ami jellemzi a nyolcvanas évek építészeti hangulatát, ezért húztam meg a határt a két évtized átfordulásánál. Sajnos, nem sajnós, mindkettőben változások érzékelhetők újra, és joggal merül fel a kérdés, mi legyen a szokásokkal és az épületekkel.

Sok épület esetében már történt beavatkozás korszerűsítés gyanánt, több már nem is létezik, ezért gondolom aktuálisnak, hogy vizsgáljuk meg a fennmaradt házakat, hogy ennek segítségével tehessünk megállapításokat az egyes hotelek jövőjét tekintve. Persze mindegyik épület más, máshol találhatóak, más az állapotuk, ezért egyéni döntések fogják befolyásolni a jövőjüket. Viszont rengetek hasonlóság is fellelhető, ezek feltárására készült a mellékelt adatbázis generális megállapításokat is tudjunk tenni egy csoport épület felett. Kiemelném, hogy nem tartom jó szemléletnek sem azt, hogy az összeset el kell bontani és elfelejteni, sem azt, hogy tartsuk meg mindet, de valamilyen beavatkozás a közeljövőben a legtöbb esetben elkerülhetetlen lesz és ez motivált arra, hogy kikutassam és megértsem, hogyan jutottunk el idáig, és hova tartunk ezután.

A kutatásom első fázisa a kor megismerése volt, elsősorban a Magyar Építőművészet folyóiratban megjelent eredeti cikkek alapján. Az akkori építészeti, ezen belül is kiemelten a hotel építészeti gondolkodás merőben eltért a maitól, ezért a koncepciók és projektet eredeti minőségét szerettem volna feltárni. Ennek következményeként a következő lépés a történelmi, politikai és közéleti kontextus kiismerése volt, miért történt az amire ma múltként tekintünk. A második fázis egy adatbázis kialakítása volt a hotel épületekből, amelyek máig álló mementói és hordozói a korábban megismert kor gondolkodásának és történéseinek. Az adatbázis 1956 és 1978 között tervezett és/vagy épített hotel állomány nagy részét magába foglalja, és az ebből kinyert információkat mutatja be a dolgozat.

3. ELŐZMÉNYEK

3.1. A második világháború következményei

A második világháború előtt jelentős mennyiségű szálláshellyel rendelkezett Magyarország, pontosan 19 830 szobában 34 771 vendégnek volt hely. Ez érthető módon drasztikusan lecsökkent a háború alatt és az azt követő időszakban annyira, hogy 1961-ben Budapesten még mindig a korábbi számok 2/3-át sikerült csak elérni, országosan pedig alig 14 000 férőhelyet¹.

A Szakszervezetek Országos Tanácsának megalakulása után az üdülés és az iránta kialakult igény szélesebb körben kezdett el terjedni, mivel a munkásosztály üdülésre jogosító beutalókat kaphatott, amelyek kedvezményes szállásra és ellátásra jogosította az embereket. Ez drasztikus változásokat eredményezett az üdülésről való gondolkodásban társadalmilag és építészetileg egyaránt, amelyről későbbi pontban esik részletesebb értekezés.

A háború pusztítását követő években a magyar társadalom legfőbb célja a lábra állás volt, aminek egyik alappillére a lakhatás megoldása volt az emberek számára. Ahogy évről évre állt helyre az ország, úgy fokozatosan a turizmus is. Eleinte csak néhány ikonikus fővárosi szálloda tudott működni, mint például a Gellért szálloda. Ezt 1948-ban követte a különböző személyi tulajdonban levő szállodák államosítása¹, aminek következtében egyre több budapesti szállót tudtak helyreállítani és újra működésbe helyezni (lásd: Szabadság szálló), de ez leginkább azokra a korábban fővárosi vagy magán kézben lévő nagy szállodákra volt jellemző, amelyeket sikerült hamar újraindítani, a kisebb szállókra nem terjedt ki ez az megújulás.

ábra 3.1.1. Szabadság szálló

3.2.Brüsszel Expo '58

A brüsszeli világkiállítás több okból is fontos fordulópont volt a magyar turizmus újraélesztésében. Egyrészt, az '56-os forradalom után járunk, és meg kell mutatkoznia Magyarországnak az egész világ előtt, ezért a hatalomnak érdeke volt, hogy jó képet fessen a magyar valóságról.

Míg a rendező ország az óriási Atomium modelljével ragadta meg a látogatók figyelmét, a magyar pavilon legnagyobb erőssége a hangulata volt, pontosabban a vendéglátása. Sem a kiállítási anyag, sem a pavilon épület nem hívta fel magára különösebben a figyelmet, főleg, ha figyelembe vesszük,

hogy a Szovjetunió és az USA pavilonjai mellett állt hazánké, amelyek léptéke összehasonlíthatatlan volt. Ellenben a látogatók az éttermet és a cukrászdát, egyrészt az ízek, másrészt a hangulat miatt látogatták, amit a vendéglátás minősége és a zenészek biztosítottak. Ez a fajta bemutatás nagyban elősegítette a nemzetközi turizmus Magyarország felé való nyitását, amelyről a későbbiekben még szó fog esni.

ábra 3.2.1. Világkiállítás helyszínrajz részlet

A magyar pavilon épületét, Gádoros Lajos tervezte. Mivel Magyarország 1956-ban nevezett a világkiállításra, akkor kezdték el a tervezést is, ám az októberi forradalom késleltette a felkészülést. Végül sietve, de sikerült egy szocialista modern pavilont alkotni, ami tulajdonképpen egy lábakra állított alumíniummal fedett hasáb, mely kifejezetten jól szerepelt, feltételezhetően kedvező fogadtatása is hozzájárult, hogy szemmel láthatóan szabad utat kapott ez az új stílus a magyar építészetben.

ábra 3.2.2. 1958-as világkiállítás-Magyar pavilon

Az előbb említett szocialista modern stílus jelzőt nagy köd fedi a mai napig – mit is jelent pontosan? A kutatásomban feltűnő épületekre ezt az irányt gondolom jellemzőnek, mivel a brutalizmus gondolatiságába nem illenek bele egyáltalán. Megerősödése Magyarországon annak köszönhető, hogy a szocialista realizmus után kialakult ürre gyors válaszként érkezett, ráadásul közvetlen '56

után a politikai levegő sem állt úgy, hogy erős kritikával merje illetni ezeket a házakat. Tereik, anyagaik és formáik mind a modernből eredeztethetőek. Emellett a szocialista ideológia láthatóan észlelhető a belső építészetben és az emberhez való viszonyaiban az épületnek, de végső soron hordozza a jegyeit a modern stílusnak és a szocialista ideológiának egyaránt. Fontos védjegyének tartom az épületeknek, hogy teret engednek a képzőművészeteknek a homlokzatokon és a belső terekben is, ami mára szinte teljesen kiveszett az építészetből.

3.3. Növekvő igények

A turizmus iránti növekvő igény sorra indokoltá tette az egykori szállók újra nyitását. Ennek következménye a kisebb hotelek kiszorulása a versenyből - amennyiben a szocializmusban lehet versenyről beszélni -, így elkezdődött egy új szálloda kultúra kialakulása az országban, amire először természetesen a kiemelt fővárosi építkezések tudtak reagálni. Részben a világkiállítás sikerének köszönhetően 1958-ban voltak megfigyelhetők az első nagyobb turista hullámok és ezzel elkezdődött a rohamosan növekvő igények kielégítése.

Míg a külföldiek Budapestet, addig a magyarok a Balatont részesítették előnyben nyaralás szempontjából, így ez a turisztikai csomópont is fokozott figyelmet igényelt. A már korábban említett 1958-as expo-n előregyártott szálláshelyeken tudták a látogatókat szállásolni, melyek az expo végével fölöslegessé váltak a belgák számára. Az adódó lehetőséget kihasználva a magyar állam négyet megvett ezekből az egyszintes középfolysós könnyűszerkezetes építményekből és a Balaton különböző frekventált partjain, Siófokon, Földváron, Keszthelyen és Tihanyban helyezte el azokat². Ezek a megoldások nem bizonyultak elegendőnek, amit a korábban említett 1961-es számok is alátámasztanak¹. A kézenfekvő megoldást a tömeges szálláshelyépítés jelentette az ország számára.

ábra 3.3.1. Tihany motel fávázás épületei

A politikai hatalom által célként kitűzött SZOT (Szakszervezetek Országos Tanácsa) üdülés lényege a munkás réteg számára olcsó és elérhető kikapcsolódás biztosítása volt. Ez rendkívül csábító ajánlatnak számított a célpopuláció számára, és ahogy a növekvő számok is mutatták, hamarosan már nem volt elegendő a meglévő üdülőterületek kapacitása, tovább kellett növelni az ágyszámokat. Az 1948-as alakulása után egy év alatt több százezer tagja lett a SZOT-nak, akik hivatalosan három évente igényelhettek beutalót üdülésre, de így sem jutott mindenki számára hely éveken keresztül³. Ez abból adódott, hogy a hatvanas évekig csak motelekben és a korábban említett Brüsszelből vásárolt idényszállókban tudták elszállásolni az üdülőket. 1949 és 1978 között majdnem ötszörösére növekedett a kiadott beutalók száma, ami csak akkor volt lehetséges, ha ezzel egyenesen arányosan nőttek a szálláshelyek számai. Mindez a nyolcvanas évekre finanszírozhatatlanná vált az állam számára³.

4. TERÜLETI CSOPORTOK

A bemutatott folyamat következtében három nagyobb területi csoportra lehet osztani az országot, az alapján, hogy hol milyen módon oldották meg a szállásproblémákat. Ezt több faktor is befolyásolta: értelemszerűen a lokáció, mennyi szálló vendégnek kell helyet adni és mikor számíthatnak vendégek. A három terület a turista favorit négy évszakos Budapest, a főleg nyári szezonú üdülő Balaton, és a jellemzően négy évszakos vidék. Ennek ellenére fontos megjegyezni, hogy mindegyik épület valamilyen területi vagy országos tervező vállalat alatt készült el, ezért a hasonlóságok erősen láthatóak, és így a fejlődéstörténet is jól nyomon követhető. Azt gondolom a tanulmány forrásanyaga jól demonstrálja, hogy a „tervgyár” jelző honnan ered, hogy csak hotel épületből milyen sebességgel bocsátottak ki újakat, és ehhez képest mekkora építészeti különbségekkel.

Mivel a kivétel erősíti a szabályt, persze vannak kiemelkedő építészeti alkotások a korban, gondoljunk csak a városmajori körszállóra, ám ezek nehezen összevethetőek a korszakra általánosan jellemző hotelekkel. Mivel ezek a hotelek egyértelműen kiemelkednek valamilyen építészeti bravúrral, nem az általános építészeti képet adják vissza, nem lehet fair módon összehasonlítani az általános építészeti alkotásokkal, amelyek kutatása a dolgozatom célja, ezért bár kortársak lehetnek egyes ikonikus hotelek, nem szerepelnek a kutatásban, mivel nem reprezentatívak korszakos távlatban.

4.1. Budapest

A talált szakirodalmi források is jól alátámasztják, hogy Budapest mennyire kiemelt helyzetben volt turizmus szempontjából, ami a mai napig ugyan így van. Éppen ezért, a korszakban épülő hotelek közül több budapesti épület kivételt képez, akár léptékéből vagy alaprajzából kifolyólag, gondoljunk megint csak a városmajori körszállóra vagy a Keleti

ábra 4.1.1. Városmajori körszálló

pályaudvar mellett található egykori Szabadság szállóra. Ettől függetlenül az ország legerősebb hotel turisztikai gócpontja Budapest, ezért nem lehet kihagyni az itt létrejött épületeket az elemzésből. Fontos még kiemelni, hogy Budapest ekkor már rendelkezett egy tekintélyes mennyiségű férőhellyel, tehát kevesebb új hotelre volt szükség, mint a Balaton környékén vagy vidéken, így ki tudott alakulni egy verseny, amiből következett, hogy izgalmasabb épületek valósultak meg.

4.2. Balaton

A Balaton partjain 5-10 év alatt gombaként elterjedő hotelek a mai napig meghatározzák a látképet, és az üdülést. Ez folyamat a 60-as évek elején indult Tihanyból. Ekkor szezonról-szezonra érkeztek az új épületek, ezért nagyon szembetűnő a településkép változása házról házra, mivel a lépték teljesen idegen volt a korábbi balatoni léptékektől. Igazából itt alakult ki a magyar társadalom elkövetkezendő 40 évre jellemző üdülési szokása. Ez a folyamat a létrejövő hoteleken nagyon szépen lekövethető, ahogyan az is, mikor fordul át a szükség túltermelésbe, és hogy hogyan próbáltak új technológiákat alkalmazni az építésben, mivel az egy évszakos használat miatt, relatív olcsón ki lehetett próbálni új anyagokat, szerkezeteket. A hatvanas években épült épületek tudtak hozni újdonságokat a saját építészeti világukon belül, amelyeket Ybl-díjakkal is jutalmaztak (lásd: mellékelt táblázatok), és amelyek a hetvenes évekre a SZOT igényeire alkalmazható jól bevált receptté váltak.

A hatvanas években a Balaton körüli turizmus fejlesztése országos igény volt, sőt már 1957-ben kiírták a régió fejlesztését, amelynek kivitelezése fontos kérdésként volt kezelve⁴. Mindegyik part menti település fejlesztése tervben volt, és szinte a teljes dunántúli országrészt lefedő vonzaskörzetre vizsgálták a potenciális „magyar tengert”. Ekkor épült az M7-es autópálya is pont ezekből az okokból kifolyólag, hogy a hazai és külföldi látogatók számára elsődleges célpontról, Budapestről is hamar elérhető legyen a part. Siófokot tervezték a „Balaton kapujának” éppen ezért itt volt legelőször esedékes a tömeges építkezés. Az első fejlesztési hullám 1959-63 között zajlott, majd 1968-ra akkora mértéket öltött, hogy Siófok várossá vált. A fejlesztések célja a dél-európai riviérák szintjének elérése volt, hosszú strandok, óriási szállodákkal. A fejlesztésnek nagy nemzetközi hírneve is volt, elismert régiófejlesztési tervként volt számontartva Európa kelti és nyugati felében egyaránt.

ábra 4.2.1. Siófok szállodasor

4.3. Vidék

A vidéki nagyvárosok és (jellemzően) fürdővárosok is elkezdtek kedvelt úti célokká válni, így szinte minden nagyobb településnek jutott egy hotel, amik a budapesti és balatoni minták szerint születtek sorra, kiszolgálva a korábban említett új szálló kultúrát és városfejlesztéseket. Vidéken jellemzően nem csak a vendégeknek száltak ezek az épületek, az étterem és presszó része volt a helyi közösségi életnek az épületek frekventált fekvéséből adódóan. A korai városfejlesztésekben a klasszikus „főtérre telepítés” volt jellemző, mint például Salgótarján esetében a Karancs, vagy Kecskemét esetében az Aranyhomok. Ezzel ellentétben az üdülőterületek esetében külterületekre és erdei környezetbe települtek az épületek, mint a soproni Fenyves vagy a visegrádi Silvanus.

Sok területen idővel a lakótelepek építésével fűződött össze a hotelek telepítése, amelybe a paneles technológia széleskörű felhasználásának bemutatása is közrejátszott. Ezek az épületek kevésbé üdülés, inkább átutazás céljából épültek, ami más követelményekkel és gyengébb minőséggel járt. Erre jó példa a Mosonmagyaróvári Minerva Motel.

ábra 4.3.1. Minerva Motel

5. FEJLŐDÉS TÖRTÉNET

5.1. Korai példák

A vizsgált épületeim sorában kronológiailag az első a kecskeméti Aranyhomok hotel, amit idősebb Janáky István tervezett. A felállított szempontrendszer alapján ezt tekinthetjük az első magyar szocialista modern hotelnek. Érdekessége, hogy eredetileg ez a terv az 1956-os Isztambuli Kavala Szálló pályázatra készült, ám az októberi események következtében nem tudott megvalósulni⁵. Végül a szálló 1961-ben Kecskeméten talált helyet. Mivel Janáky a mesteriskolában is fontos szerepet töltött be, ha megnézzük az első, második ciklus

ábra 5.1.1. Aranyhomok Hotel, Kecskemét

korabeli munkákat, több próbálkozást is láthatunk a szocialista realizmus ellenében egyfajta modernnel történő vegyítésére, és láthatjuk ahogy kialakul a cellás homlokzatok esztétikája. Ez újdonságnak számított akkor, remekül beleillett kor körülményeibe, amiről korábban esett szó.

5.2. Alaprajzi séma

A vizsgált épületek alaprajzi sémája és térszervezése mindannyiunknak ismerős lehet, viszont ebben a korban ez az alapvetően funkcionalista szemlélet bizonyult a legerkényesebbnek. Iskola példaként az 1961-ben épült tihanyi Tihany szállót szeretném bemutatni. Ez a szálloda számomra olyan hatást kelt, mintha

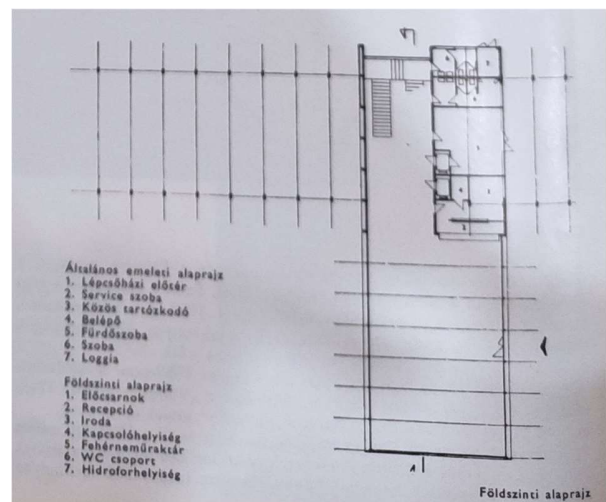

ábra 5.2.1. Tihany szálló

Gáboros 1958-as expo épületének szerkezeti struktúráját ötvöznénk a korábban Tihanyba is telepített könnyűszerkezetes idényszálló alaprajzával és Janáky cellás homlokzatával.

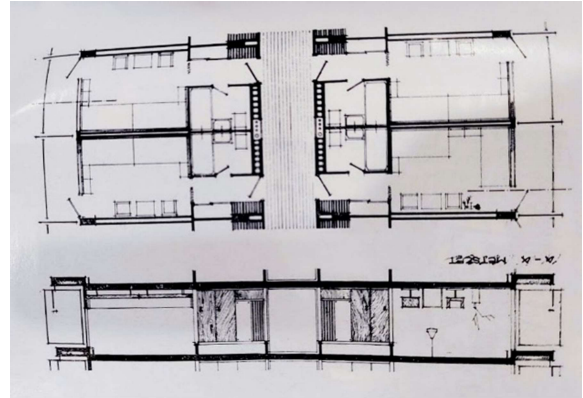
Ez a magatartás és igazából a többi hotel fejlődése is azt sugallja, hogy óvatosan kicsi újdonságokkal tudtak csak próbálkozni az építészek, illetve jól mutatja a tervező vállalatok hatását az építészetre, ami a tömeges építkezések következtében tulajdonképpen tervgyárrá alakul át a korban. Legérdekesebb példa erre a siófoki szállodasor, ahol hihetetlen sebességgel épültek a házak, ezek közül is kiemelve Cziegler Ede Balaton-Lido-Hungária hármását.

A korszakra jellemző és a kutatásom tárgyát alkotó hotel alaprajzi sémája a következő módon épül fel: Szerkezetileg a földszint nagy belmagasságú vasbeton lábak között húzódik, itt helyezkedik el a recepció, aula, a vertikális közlekedés, megközelítése, valamint az étterem és a presszó. Még a földszinten található, de jellemzően egy külön „lepeny” épületszárny formájában a szálló mellett kapnak helyet a kiszolgáló egységek, mint a konyha, mosoda, öltözők stb.

ábra 5.2.2. Balaton szálló földszinti alaprajz

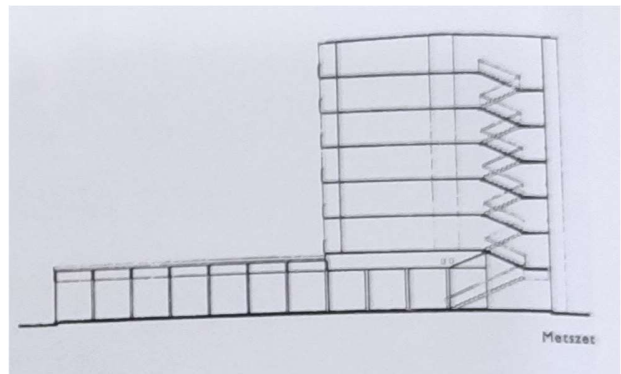
A földszinti vasbeton pillérekön állnak a középfolyosóra rendezett emeleti szobák, amikhez tartozott már fürdőszoba is, és jellemzően a teljes szoba szélességében egy loggia zárja le kifelé. A szobák a lábak raszterében vannak egymás mellé rendezve, jellemzően 2.5-3.1 támaszközökkel, szóval egyáltalán nem beszélhetünk tágas terekről sem vízszintesen sem függőlegesen, mivel a homlokzati raszter négyzettrácsszerű képéhez közel ugyan akkorára kellett tervezni a szoba szélességét, mint magasságát.

ábra 5.2.3. Annabella szobaegysége

Ha kívülről megtekintjük az épületet, jól elhatárolhatók az előbb említett funkció egységek, könnyen megállapítható hol helyezkedik el a földszint tágas belső tere, az 1-2 szintes kiszolgáló szárny, a vertikális közlekedés, és a szinte csak az alvásra alkalmas szobák. Ebből következik, hogy öszintén láthatóak a szerkezetek, egyszerűen leolvasható az épület tartószerkezetének logikus felépítése racionális szerkesztése, de a mögöttük található funkció is.

A lakó tömb tömegalakítása eleinte egyszerű dobozszerű megjelenéssel bírt (Lásd: Tihany, Karancs, Aranyhomok), és az épület oldalán helyezkedett el a lépcsőház. Emellett gyakran a homlokzati rasztert vízszintes 1/3-2/3 arányban osztották, amit szinte mindig a lépcsőház határozott meg (Lásd: Lido, Hungária). Később ezt az osztást egy vízszintes eltolással is

ábra 5.2.4. Balaton szálló metszet

kiemelték sok épületnél, valamint speciális esetekben L vagy T alakba is rendezték a tömegeket, értelemszerűen szoba számtól és a telek jellemzőitől függően (Lásd: Fenyves). Rengeteg esetben az alacsonyabb kiszolgáló szárny erősen elvált a szálló tömegtől, és szigorúan a háttérfunkciók számára szolgált, szinte minden esetben egy, legfeljebb két szintes kialakítással. Ezek szándékoltn hangsúlytalan épületek voltak, mégis a korabeli terveken jól érződik, hogy a tömegek

kompozíciójában ezzel a megoldással dinamikusabbá vált a látvány és jobban kiemelte a szálló tömb égbé törését, egyféle léptékváltást létrehozva a kettő között.

5.3. Belső építészet

A szocialista modern stílus elég egyedülálló belső építészetet hozott magával, ami jól vizsgálható a kor szállodáiban. A szocialista vizuális jegyeket magukban hordozó képzőművészeti alkotások sora jelenik meg például falfestményeken, kerámiákon és szobrokon és homlokzaton egyaránt, de felfedezhető sok modern jegy a különböző bútorok, csillárok anyaghasználatában és formájában. Neves alkotók Ludmány Ottó, Lessenyei Márta, Csohány Kálmán, munkái díszítették az enteriőröket például a soproni Fenyves szállóban, de az Eger szálló homlokzatát Pólya József kerámia falidíszai borították^{6, 7}.

Ez az érdekes elegy jelentette a színvonalat és a luxust a pihenni érkező vendégeknek, viszont ezek állapota kifejezetten elhanyagolt ma. Mivel ekkor még a képzőművészet és az építészet láthatóan harmonikus összképet tudott kialakítani, értéként kell tekintenünk rájuk. Sajnos ezek az elemek sérülnek és kerülnek elpusztításra leghamarabb egy felújítás során, miközben egy tartós esztétikai élmény részeként is tovább tudnának élni. Pontosan emiatt a pusztulás miatt az építészeti érték is elgyengül, mivel az egyszerű megoldásainak és a képzőművészet absztrakt, szofisztikált látványának egyensúlya felborul. Éppen ezért a hotelek hosszútávú megőrzéséhez hozzátartozik a belsőépítészeti alkotások állagmegóvása és restaurálása.

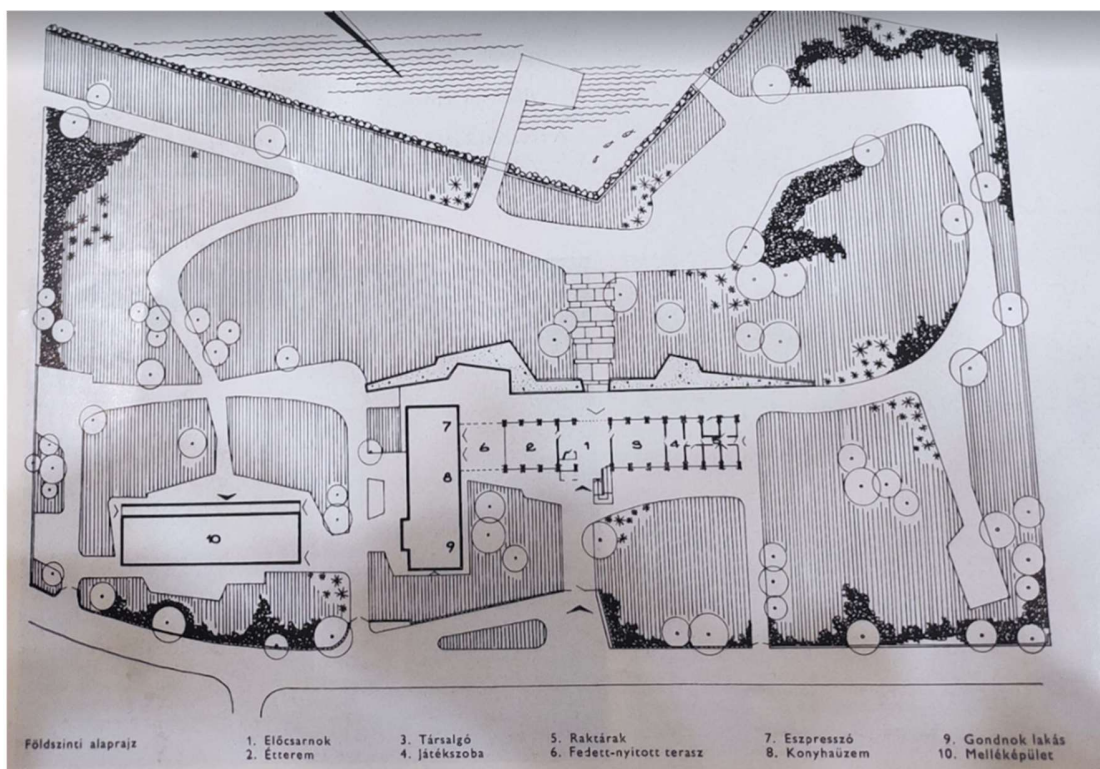
ábra 5.3.1. Annabella hall

ábra 5.3.2 Janáky István- belsőépítészeti koncepció az Aranyhomokhoz

5.4.Új technológiák

A lakásépítések során már megjelent az igény az új építéstechnológiákra, ami nyilván a hotel építésekre is hatott. A vasbeton szélesebb körű alkalmazása már jelen volt a kor építészetében, viszont nagy terek látszó szerkezeteihez a '60-as években kezdték el alkalmazni. Eleinte ez a technológia leszűkült a vasbeton lábakra a nagy belmagasság és nagy fesztávok igénye miatt, a további felmenő szerkezetek égetett kerámia falazóelemekből (pl.: B32 falazóblokk) és különböző előregyártott és gerendás födémeket alkalmaztak, mint az UNIVÁZ rendszer⁸.

ábra 5.4.1. Kísérleti paneles idényszálló földszinti alaprajza, Balatonkenese

Utóbbi szerkezetek leváltására voltak különböző próbálkozások, prototípus idényszállók, amelyeknél volt lehetőség szigorúan a szerkezetekre koncentrálni és gyakorlati környezetben tesztelni. Ilyen például a 1961-ben tervezett balatonkenesei Kísérleti paneles idényszálló. Itt a harántfalas és harántvázaz, monolit vagy paneles technológiák kipróbálásán és alkalmazásán volt a hangsúly utófesztített födémekkel. A kísérleti jellegből adódóan alumínium nyílásszárókat és újnak számító PVC padlóburkolatokat is teszteltek az épületen⁸.

Későbbi épületeken az alagút zsalus technológiát is alkalmazták, ezzel homogénné téve az anyaghasználatot és vékonyra a szerkezeteket. Ezen a technológián jól érződik, hogy a sebesség fontosabb tényező volt, mint az épület hosszútávú felhasználásának átgondolása, ezért ezekkel a szerkezetekkel nehéz bármit is kezdeni utólagos alakítás tekintetében. A hotelek utóéletét egyértelműen nehezíti a technológia és a feszítávok által kötött szerkezeti rendszer, amely a mai kor igényeihez sokszor szűkösnek bizonyul és korlátozza a hotelek utóhasznosítását.

5.5.A panel

Az előbbi technológiai kísérletezés után hamar megérkezett a teljes szálló léptékben paneles technológia alkalmazásának ideje, bár ez főleg városi környezetekben terjedt el. Értelemszerűen a házgyárak közelsége befolyásoló tényező volt, de a daruzás költsége is számottevő volt a kivitelezésnél, viszont ahol ezek a lehetőségek rendelkezésre álltak, ott az építést még olcsóbbá tudta tenni. Éppen ezért amikor a megyeszékhely fejlesztések területén amúgy is panelházakat építettek, akkor minden adott volt, hogy a szükséges szállodát is ezzel a technológiával alkossák meg érdekes módon, ezáltal a környezethez igazítva az épületet. Erre jó példa a Mosonmagyaróvári Minerva motel, ami az ottani 2400 lakásos lakótelep első üteme alatt épült, szintén teszt jelleggel, s egyben üzenetként, hogy a panel humánus alkalmazását emeljék ki. Például a Hotel Bratislaváról szóló Magyar Építőművészet 1975/1 számában megjelent írásban érzékelhető, hogy inkább meggyőzni akarják az olvasót a technológia valódi értékeiről, mert valljuk be, - mai szemmel legalábbis- nem hiteti el önmagát a látvány.

ábra 5.5.1. Hotel Bratislava

Finta József pozsonyi Hotel Bratislava épülete a Magyar Építőművészetben megjelent publikáció szerint felborítja az amúgy jól alkalmazható kötött alaprajz sematikusságát panel technológián belül, és példaként állítja, hogy panelből is lehet izgalmasat alkotni⁹. Ha megnézzük az épületet és összevetjük az írással, azt a benyomást kaphatjuk ugyanakkor, hogy valójában a panelben rejlő szabadság még a kor általánosan elterjedt építészetéhez képest is limitált volt.

5.6.Vadászati világkiállítás '71

A '60-as évek elején észlelhető „turisztikai bumm” kiszolgálását alig elvégezve már ismét új igényt kellett kiszolgálni, mivel Magyarország rendezte a 1971-es vadászati világkiállítást. Ennek következményeként egy új turisztikai ághoz kellett szállás, mert a nagyvárosi és fürdő, üdülő területek nem fedték le ezeket az igényeket. Ez egy új szállodaépítési hullámot indított be. Így született többek közt a Gemenc Szekszárdon vagy a Silvanus, Nimród páros a Pilisben. Utóbbiaknál érezhető, hogy változás történt a megszokott tervekhez képest, sokkal több kapcsolat van az épület környezetével, mint azt megszokhattuk az elődöknél. A hotelek luxus színvonalat biztosítottak a belső építészettel és a szolgáltatások színvonalával, az étkezéssel, összességében a kiszolgálással, nem beszélve a helyszín, Dobogókő értékeiről. Sajnos azonban továbbra is még szigorúan a négyzethálós homlokzati raszterben lett szerkesztve az épület, így a szobák szűk méretei hamar rontották az élményt.

Ekkor már érezhető, hogy 1961 óta eltelt tíz év magas vendéglátói minőségével párosuló hotel építészet átalakult a tömeges kiszolgálás építészetévé, üdülők alaprajzi sémájává válik. Minden városrendezési tervhez, szinte minden lakótelephez tartozik idővel egy hotel is, ami jogosan ébreszti fel az aggályokat a kor építész közösségében.

5.7.Korabeli aggályok, kritikai hangok

Jánossy Péter és Gereben Gábor már a '70-es évek elején megfogalmazta aggályait a kor üdülőkészletével kapcsolatban¹⁰. A Magyar Építőművészetben megjelent írásukban felhívják a figyelmet, hogy az üdülő minőség összetett képletében a szállodák nem teljesítik az elvárt mértéket. Érzékelik hogy fokozódnak a társadalmi igények az üdülésre, aminek próbálnak fokozatosan eleget tenni, de gyorsabban kellene megoldani ezt a problémát, mert a rohamosan készülő rossz minőségű épületek „már az átadás pillanatában „slum”-mökké válnak” (Jánossy Péter és Gereben Gábor Magyar Építőművészet 1977/3/31). Izgalmas, hogy kifejezik aggályaikat, hogy unokáik (az én korosztályom) lehet, hogy egy rossz minőségű és várhatóan gyorsan elavuló épületállományként fog tekinteni a koruk vívmányaira, amiről azt gondolom, hogy egy félelmetesen pontos predikció lett belőle.

Ezekhez a problémákhoz hozzátartozik, hogy az építészet sokkal inkább számított kiszolgáló tervezési szakágnak, mint művészetnek a közéletben és a szakmában egyaránt. Ezt jól mutatja, hogy 1963 és 1988 között nem volt Kossuth-díjas építész.

5.8.Színvonal csökkenés

A korszak vizsgált épületeinek különböző módokon alakult a sorsa. Összességében jellemző mindegyikre, hogy valamilyen beavatkozáson átesetek, de egyik sem tudta megtartani az egykori minőségét. Jellemzően négy esetben lehet sorolni a hotelek nagy részét, hogy milyen állapotban vannak napjainkban, mindegyikre szeretnék hozni egy-egy példát.

1. Bezárás: Hotel Volga, Budapest

Finta József 1972-es épülete nem volt hosszú életű, pedig talán a legnagyobb panel szerkezetű hotel volt az országban. 2011-ben történt az elbontása, és helyére egy új irodaház épült a Váci út ezen szakaszának mai fejlesztéseihez igazodva. A Váci út és Dózsa György út találkozási csomópont, így a Volga mellett a kortárs Vízművek épülete sem található már meg.

ábra 5.8.1. Volga bontás közben

2. Új funkció adása: Isis szálló, Szombathely

Az egykori Isis szállót az hozzá közel található római kori romokról kapta a nevét. A szálloda díszítését Illás gyula szobrászművész alkotta, ezek közül sajnos a belsőépítészeti elemek nagy része megsemmisült amikor irodaházzá alakították át az épületet. Már csak a homlokzat egy részén látható dombormű díszíti az épületet, amely bár átesett egy átalakításon, lassan újra szükséges lesz egy korszerűsítési beavatkozás.

ábra 5.8.2. Isis napjainkban

3. Korszerűsítés: bővítés- Hotel Délibáb, Hajdúszoboszló

A hajdúszoboszlói Hotel Délibáb a helyi termálvíz köré szerveződött üdülőterület részeként épült 1969-ben. Szerencsére a fürdő turizmus a mai napig elég erős a városban, ezért sok hotel el tudja magát tartani belőle, főleg mert a termálvíz hőmérséklete egész évben kellemes, így folyamatos forgalmat biztosít. A Délibáb története is alátámasztja ezt, mert 1975-ben és 1987-ben is új szárnyakkal bővült. Míg az eredeti épület földszint+3 szintes volt, a második és harmadik szárnyak már földszint+6 szintesnek épültek. Ezek a bővítések már panel technológiával készültek, így a küllemük erősen eltér az eredeti épületétől. 2010-ben tulajdonos váltás következtében teljes felújításon esett át az együttes, energetikailag és belső építészetiileg egyaránt. Egyik épület sem kiemelkedő darab, de látszik rajtuk, hogy a karaktert többé kevésbé sikerült megővni, és a mai napig üzemel a Délibáb.

ábra 5.8.3. Hotel Délibáb 2013-ban

4. Változatlanul üzemelő hotel: Vénusz hotel, Siófok

A Vénusz hotel 1961-ben létesült a Balaton körüli fejlesztések első kiemelt településén, Siófokon. Különlegessége, hogy nem közvetlenül a part mentén létesült, mint kortársai, a máig működő szállodasor tagjai, hanem pár utcával beljebb, valamint a léptéke is kisebb. Eredetileg egy évszakos idényszállónak készült, és a környékbeli kortárs szállók közül ez szinte az egyetlen amelyik nem esett át egy külső homlokzatot is érintő energetikai megújításon. A szálló napjainkban is töretlenül üzemel a Balatonnak hála.

ábra 5.8.4. Vénusz Hotel napjainkban

5.9.Életciklus végi problémák

Szinte az összes épületre jellemző probléma az energetikai korszerűtlenség. Értelmszerűen az idényszállók négy évszakosítása energetikai felülvizsgálatot kíván és felújítást, ami a Balaton környékén már láthatóan elkezdődött. Sajnos az egész éves üzemelésre szánt hoteleknél is felléphetnek ezek a problémák, ezért gyakori megoldásként a sok hőhídra való tekintettel a hőszigetelés az első számú megoldás. Sajnos ez minden esetben erősen az épület karakter romlását eredményezi, minimum a filigrán cellás homlokzat válaszfalainak megvastagításával és a homlokzati anyagok eltakarásával. Ezen csak még ront amikor a vasbeton lábakat is eltakarják és ezzel egy nagy tömbbé válik az egész épület. Ezáltal, hogy a szerkezeteket eltakarják tulajdonképpen az építészeti karaktere elvész a háznak és eltűnik a dinamika a földszinti átlátható, nyitott terek és a lakóblokk tömörségének kontrasztja, illetve a funkciók közötti különbség vizuális megjelenése.

A tartószerkezeti problémák más megoldásokat kívánnak, de egyszerűbben orvosolhatók az esetek többségében, ám ezek egyéni felmérést kívánnak, gazdasági szempontból kifejezetten. Ma szinte az összes szerkezeti gyengeségre van megoldás, ezek módja értelemszerűen eltérő. Ezekben az esetekben, ha az épület építészettörténeti értéke indokolja a védelmet, megtartást, érdemes elgondolkodni, hogy megéri a befektetés.

Az alaprajz kötöttsége okozhat még korszerűsítési problémákat, főleg új funkciók esetén. Mivel az összes szálló szoba válaszfal teherhordó, ezek közül maximum a pillérvázis szerkezetűeknél lehet nagyobb alaprajzi szabadság, a többi esetben szinte mindig csak további szálló funkcióra lehet használni ezeket, itt viszont a kis szoba mértéket nagyon elavultaknak számítanak a mai ember ergonómiájához képest.

6. KONKLÚZIÓ

Egyelőre sok hotel üzemel még, de csak idő kérdése és értékítéletet kell felettük mondani. Ez a döntés előre láthatóan erősen esetfüggő lesz. A dolgozat célja részben az, hogy a típusok és egyéni csúcsteljesítmények, valamint az értékelés szempontrendszerének kialakítása által ezeknek az egyéni kérdéseknek a megválaszolását segítse, valódi értékek megtartása és megőrzése érdekében.

Kétségkívül már részei a magyar építészettörténetnek sőt, az egyetemes magyar történelemnek is ezek az épületek, mivel ezek hordozzák magukban a mai napig a korszak egykori képét. Való igaz,

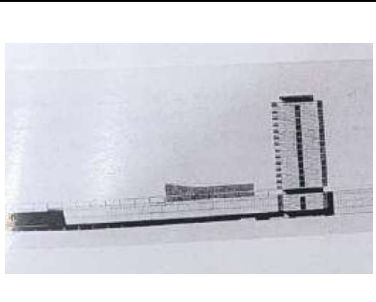
hogy mára nem feltétlenül szép ez a kép, viszont fontosnak tartom a kontinuitást, a folyamatok ismerését. Éppen ezért akár a műemlékvédelmet is megfontolandónak tartanám egyes épületek esetében. Több hotel is a korszak fontos társadalmi kérdéseire reagált helyes hozzáállással, és korszerű vagy innovatív megoldásokkal, amiknek az értékeit el kell ismerni. A történelmi politikai változások az elmúlt 50 év során negatív fényt vetettek az épületekre és ez meglátszik az elhanyagolt állapotokon, de azt gondolom, hogy ezeken túllendülve racionálisan végig gondolva el tudjuk dönteni mely épületek érdemesek a mai és a jövőbeli társadalmi igények kiszolgálására. Ehhez a racionális gondolatmenethez készült segítségként a dolgozatomban, a kor kontextusának feltárásával.

Ettől függetlenül nem szabad elvonatkoztatni attól, hogy elsősorban gazdasági szereplők és a kiszolgálás, valamint termelés a fő rendeltetése egy hotelnek. Ezért a korszerűsítést szükségesnek tartom, de az építészeti karakter szigorú védelmével, amelynek kereteit nem megszakítani volt célom, hanem feltárni és egyéni helyzetekben könnyen adaptálhatóvá tenni. Ez a karakter nagy vonalakban a lábakon álló lakótömb, egyszerű arányokkal dolgozó cellás szoba elrendezéssel, ami szépen vegyül a korszak belsőépítészeti szobraival, faldíszével, bútoráival és egyéb elemeivel. Továbbá jól igazolja működőképességét ezeknek az épületeknek, hogy a mai napig nagy arányban üzemelnek, ezért újító megoldásaikban, mind közösségi és kiszolgáló tereikben is hordoznak szemmel látható értéket. Az idők során bekövetkezett ergonómiai változások legtöbb esetben adaptálhatók, erre a már megtörtént felújítások tudnak példaként szolgálni.

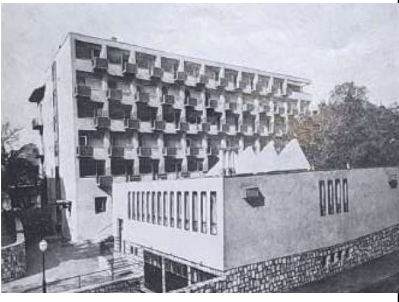
Az előregedése, avulás nagy veszély a hoteleknél, főleg, hogy egy szállodának -piaci versenyhelyezete révén - sokkal naprakészebbnek kell lennie kiszolgálás terén, mint egy középületnek, ezért a magas minőségű életciklusa rövidebb, és állandó szinten tartást, újragondolást kíván az elvárt forgalom fenntartása érdekében. Ez hatványozottan igaz az 1960 és 1970 körül épült szálloda állományra. Továbbra sem gondolom, hogy az elbontás és eltörlés a jó megoldás ilyen esetekben, mert egy épület életciklusa hosszabb, mint az aznapi társadalmi világnézet és politikai álláspont, és sose tudhatjuk milyen igények következnek be a jövőben, amelyre talán az elbontott épület tudott volna megoldást adni.

7. MELLÉKELT TÁBLÁZATOK

1. táblázat

Hotel eredeti neve	Kavala	Tabáni szálló	Aranyhomok	Tihany szálló
Hotel mai neve	-	-	Aranyhomok	Club Tihany
Eredeti fotó				
Mai fotó	-	-		
Működik?	-	-	igen	igen
Helyszín	Isztambul	Budapest	Kecskemét	Tihany
Építész, tervező vállalat	Janáky István	Janáky István	Janáky István	Kun Attila
Tervezés éve	1956	1959	1959	1961
emeletszám	Fsz+6	fsz+14	fsz+5	fsz+6
folyosó helye	közép	közép	közép	közép
szoba tengelytáv	-	-	-	-
falszerkezet	-	-	vasbeton váz	-
tömeg	T alakú	1 szállótömb	1 szállótömb	1/3-2/3 arányban osztott tömb
erkély	loggia	loggia	loggia	loggia
kiszolgáló épületszárny	-	van	van	van
díj	-	-	-	-

2. táblázat

Hotel eredeti neve	Pedagógus szálló	Karancs szálló	Ifjúsági szálló	Eger szálló
Hotel mai neve	Hotel Benczúr	Hotel Karancs	BEIK	Hotel Eger & Park
Eredeti fotó				
Mai fotó				
Működik?	igen	nem	ifjúsági központ	Igen
Helyszín	Budapest	Salgótarján	Budapest	Eger
Építész, tervező vállalat	Mányoki László	Jánossy György	Csángó András	Kisdi Pál és Perczel Dénes, Budapesti Középülettervező Vállalat
Tervezés éve	1960	1964	1964	1963
emeletszám	fsz+5	fsz+7	fsz+4	fsz+4
folyosó helye	közép	közép	közép	közép
szoba tengelytáv	-	-	-	-
falszerkezet	-	monolit vb	monolit vb	-
tömeg	1 szállótömb	1 szállótömb	1 szállótömb	L alak
erkély	erkély és loggia	loggia	loggia	loggia
kiszolgáló épületszárny	van	van	-	van
díj	-	-	-	-

3. táblázat

Hotel eredeti neve	Hotel Balaton	Hotel Lido	Hotel Hungária	Napfény szálló
Hotel mai neve	Balaton Hotel	Hotel Lido	Hungária Hotel	CE Napfény Hotel
Eredeti fotó				
Mai fotó				
Működik?	Igen	Igen	Igen	Igen
Helyszín	Siófok	Siófok	Siófok	Siófok
Építész, tervező vállalat	Czigler Endre, UVATERV	Czigler Endre, UVATERV	Czigler Endre, UVATERV	Csángó András, VÁTERV
Tervezés éve	1962	1964	1964	1962
emeletszám	fsz+6	fsz+6	fsz+6	fsz+4
folyosó helye	közép	közép	közép	szabad oldalfolyosó
szoba tengelytáv	3.1	-	-	-
falszerkezet	B25 falazótégla	vb pillérváz	vb pillérváz	-
tömeg	1/3-2/3 arányban osztott tömb	1/3-2/3 arányban osztott tömb	1/3-2/3 arányban osztott tömb	1 szállótömb
erkély	loggia	loggia	loggia	loggia
kiszolgáló épületszárny	van	van	van	van
díj	Ybl-díj 1964	-	-	-

4. táblázat

Hotel eredeti neve	Vénusz szálló	Touring Rév Szálló	Európa szálló	Marina szálló
Hotel mai neve	Vénusz Hotel	Rév Hotel	Hotel Európa	Danubius Hotel Marina
Eredeti fotó				
Mai fotó				
Működik?	Igen	Igen	Igen	Igen
Helyszín	Siófok	Tihany	Siófok	Balatonfüred
Építész, tervező vállalat	Földesi Lajos	P. Mueller Éva, KÖZTI	Czigler Endre	Mányoky László
Tervezés éve	1961	1967	1967	1969
emeletszám	fsz+2	fsz+9	fsz+13	fsz+12
folyosó helye	közép	közép	közép	közép
szoba tengelytáv	-	-	-	-
falszerkezet	harántirányú tégl	-	vb pillérváz	panel
tömeg	1/3-2/3 arányban osztott tömb	1/3-2/3 arányban osztott tömb	1/3-2/3 arányban osztott tömb	1/3-2/3 arányban eltolt tömeg
erkély	erkély	francia erkély	loggia	-
kiszolgáló épületszárny	-	-	-	van
díj	-	-	-	Ybl-díj 1970

5. táblázat

Hotel eredeti neve	Idényszálló	Neptun szálló	Hotel Annabella	Auróra szálló
Hotel mai neve	-	Neptun apartman	Hotel Annabella	Hungest Hotel Bál
Eredeti fotó				
Mai fotó	-			
Működik?	lebontották	apartmanok	Igen	Igen
Helyszín	Balatonkenese	Balatonföldvár	Balatonfüred	Balatonalmádi
Építész, tervező vállalat	Dávid János, ÉTI	P. Mueller Éva	Pázmándi Margit	Kürthy István, Középülettervező Vállalat
Tervezés éve	1961	1968	1968	1969
emeletszám	fsz+2	fsz+11	fsz+6	fsz+12
folyosó helye	közép	közép	közép	közép
szoba tengelytáv	3.16 m	-	-	-
falszerkezet	monolit és panel vasbeton	panel	-	-
tömeg	1/3-2/3 arányban osztott tömb	1 szállótömb	1 szállótömb	1 szállótömb
erkély	loggia	erkély	erkély+loggia	erkély
kiszolgáló épületszárny	van	van	van	-
díj	-	-	Ybl-díj 1968	-

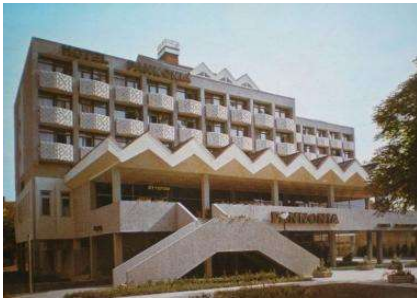
6. táblázat

Hotel eredeti neve	Isis szálló	Sport szálló	Palatinus szálló	Hotel Duna Intercontinental
Hotel mai neve	-	Danubius Hotel Flamenco	-	Mariott
Eredeti fotó				
Mai fotó			-	
Működik?	irodaház	Igen	-	Igen
Helyszín	Szombathely	Buda	Budapest	Budapest
Építész, tervező vállalat	Szabó Iván	Brjeska István, KÖZTI	Zdravics János	Finta József, Kovácsy László
Tervezés éve	1967	1965	1967	1967
emeletszám	fsz+7	fsz+7	fsz+21	fsz+10
folyosó helye	közép	oldal	közép	közép
szoba tengelytáv	-	-	-	-
falszerkezet	-	-	-	-
tömeg	1 szállótömb	1 szállótömb	1 szállótömb	Y alak
erkély	-	loggia	erkély	loggia
kiszolgáló épületszárny	van	-	van	-
díj	Ybl-díj 1970	-	-	-

7. táblázat

Hotel eredeti neve	Hotel Kapos	Hotel Veszprém	Hotel Délibáb	Helikon szálló
Hotel mai neve	Hotel Kapos	Hotel Veszprém	Hotel Délibáb	Hotel Helikon
Eredeti fotó				
Mai fotó				
Működik?	Igen	Igen	Igen	Igen
Helyszín	Kaposvár	Veszprém	Hajdúszoboszló	Keszthely
Építész, tervező vállalat	Móring Ede, Somogy Megyei Tanácsai Tervező Vállalat	Körner József, Veszprém Megyei Állami Építőipari Vállalat	-	Tolnay Lajos, ZÁÉV
Tervezés éve	1967	1967	1969	1971
emeletszám	fsz+3	fsz+2	fsz+3	fsz+9
folyosó helye	közép	közép	közép	közép
szoba tengelytáv	-	-	-	-
falszerkezet	-	-	-	-
tömeg	1 szállótömb	1/3-2/3 arányban osztott tömb	1/3-2/3 arányban osztott tömb	L alak
erkély	loggia	loggia	-	loggia
kiszolgáló épületszárny	-	-	-	van
díj	-	-	-	-

8. táblázat

Hotel eredeti neve	Fenyves szálló	Silvanus	Nimród	Hotel Pannónia
Hotel mai neve	Lövérv	Silvanus Hotel	-	Danubius Hotel Pátia
Eredeti fotó				
Mai fotó				
Működik?	nem	Igen	leégett	nem
Helyszín	Sopron	Visegrád	Dobogókő	Pécs
Építész, tervező vállalat	Kisdi Pál és Perczel Dénes, KÖZTI	Hejnhál Éva, Kereskedelmi Tervező Vállalat	M. Hejnhál Éva, Kereskedelmi Tervező Vállalat	-
Tervezés éve	1965	1971	1972	1976
emeletszám	fsz+3	fsz+3	fsz+3	fsz+4
folyosó helye	T	közép	közép	közép
szoba tengelytáv	-	2.85	2.85	-
falszerkezet	vb vázszerkezet+kitöltő falazat	alagútszalu	alagútszalu	-
tömeg	T alak	1/3-2/3 arányban eltolt tömeg	1/3-2/3 arányban eltolt tömeg	1/3-2/3 arányban eltolt tömeg
erkély	loggia	loggia	loggia	erkély
kiszolgáló épületszárny	-	van	van	-
díj	-	-	Ybl-díj	-

9. táblázat

Hotel eredeti neve	Gemenc	Volga	Bratislava	Minerva motel
Hotel mai neve	-	-	Hotel Bratislava	Minerva hotel
Eredeti fotó				
Mai fotó	-	-		
Működik?	nem	lebontották	Igen	igen
Helyszín	Szekszárd	Budapest	Pozsony	Mosonmagyaróvár
Építész, tervező vállalat	-	Finta József	Finta József, LAKÓTERV	Gyüre Zsolt, Győri tervező vállalat
Tervezés éve	1971	1972	1973	1974
emeletszám	fsz+4	fsz+10	fsz+9	fsz+3
folyosó helye	közép	közép	közép	közép
szoba tengelytáv	-	-	-	2.7
falszerkezet	-	paneles	paneles	paneles
tömeg	1/3-2/3 arányban eltolt tömeg	1/3-2/3 arányban osztott tömb	1/3-2/3 arányban osztott tömb	1/3-2/3 arányban osztott tömb
erkély	loggia	loggia	loggia	erkély
kiszolgáló épületszárny	-	-	van	-
díj	-	-	-	-

10. táblázat

Hotel eredeti neve	SZOT gyógyüdülő	SZOT gyógyüdülő	SZOT ezüstpart II.	MSZMP üdülő
Hotel mai neve	Hungest Hotel Panoráma	Hungest Hotel Répce	Ezüstpart	Riviera Park Hotel
Eredeti fotó				
Mai fotó				
Működik?	Igen	Igen	Igen	Igen
Helyszín	Hévíz	Bükkföld	Balatonszéplak	Balatonföldvár
Építész, tervező vállalat	Törekly Dezső, KÖZTI	Károlyi István, LAKÓTERV	Tillai Ernő, ZÁÉV	Kerekes István, ÁÉTV
Tervezés éve	1975	1977	1978	1977
emeletszám	fsz+13	fsz+6	fsz+8	fsz+7
folyosó helye	közép	közép	közép	oldalfolyosó
szoba tengelytáv	2.85	3.3	-	-
falszerkezet	alagútszalu	panel	panel	alagútszalu
tömeg	1/3-2/3 arányban osztott tömb	1/3-2/3 arányban eltolt tömeg	1/3-2/3 arányban eltolt tömeg	1/3-2/3 arányban eltolt tömeg
erkély	loggia	francia	loggia	loggia
kiszolgáló épületszárny	van	van	-	van
díj	-	-	-	Ybl-díj 1979

11. táblázat

Hotel eredeti neve	Touring Hotel	Park Hotel	Touring Hotel	
Hotel mai neve	Liget Hotel	Park Hotel	Touring Hotel Gárdony	
Eredeti fotó				
Mai fotó				
Működik?	Igen	Igen	Igen	
Helyszín	Szolnok	Gyula	Agárd	
Építész, tervező vállalat	Dusa István, SZOLNOKTERV	-	-	
Tervezés éve	1970 (csak határozat)	1966	-	
emeletszám	fsz+2	fsz+3	fsz+3	
folyosó helye	közép	közép	közép	
szoba tengelytáv	3.5	-	-	
falszerkezet	UNIVÁZ vb+B-30 kitöltőfal	-	-	
tömeg	1/3-2/3 arányban osztott tömb	1/3-2/3 arányban osztott tömb	1/3-2/3 arányban osztott tömb	
erkély	erkély	loggia	-	
kiszolgáló épületszárny	-		-	
díj	-		-	

8. FORRÁSOK

8.1.Hivatkozások

- 1.: Mányoki L., (1968). Szállodaépítésünk másfél évtizede. 17(4), 9-13
- 2.: Tihanyi motelváros: Jancsó, Á. (2017). *A tihanyi "motelváros"*. Építészfórum. <https://epiteszforum.hu/a-tihanyi-motelvaros1> (2023.04.30.)
- 3.: SZOT-üdülés-Nyarlás fillérekből: Ismeretlen. (2020). *SZOT-üdülés - Nyarlás fillérekből*. Ritkán látható történelem. https://ritkanlathatotortenelem.blog.hu/2020/08/26/szot-udulesek_nyaralas_fillerekbol (2023.04.30.)
- 4.: Kisléghy Nagy I., (1957). Balaton-táj fejlesztése építészeti szempontból. *Magyar Építőművészet*, 6(1),51
- 5.: Zalaváry L., Granasztói P., (1964). Aranyhomok szálló, Kecskemét. *Magyar Építőművészet*, 13(4)
- 6.: Horváth Á., (1966). „FENYVES” idegenforgalmi szálloda, Sopron. *Magyar Építőművészet*, 12(6), 32-35
- 7.: Mináry O., Dvorszky H., (1968). Annabella szálló, Balatonarács. *Magyar Építőművészet*, 17(4),38
- 8.: Dávid J., (1963). Kísérleti paneles idényszálló. *Magyar Építőművészet*, 12(6)
- 9.: Finta J., (1975). Hotel Bratislava, Pozsony. *Magyar Építőművészet*, 24(1)
- 10.: Jánossy P., Gereben G., (1977). Üdülők, üdülőtelepek. Gondolatok az üdülés problematikájáról. *Magyar Építőművészet*, 26(3)

8.2.Szakirodalom

- Kollega Tarsoly, I. *A második félszázad építészete*. Magyarország a XX. században/III. kötet. <https://mek.oszk.hu/02100/02185/html/433.html> (2023.04.28.)
- Cséfalvay, K. (2019). *Elhagyott Hotel Nimród Dobogókőn*. Történetek képekkel. <http://tortenetekkepekkel.blogspot.com/2019/10/elhagyott-hotel-nimrod-dobogokon.html> (2023.04.30.)
- Ismeretlen. (2021). *50 éve luxusszállónak épült Dobogókő mai szégyenfoltja*. Sokszínű Vidék. <https://sokszinuvidek.24.hu/mozaik/2021/01/27/dobogoko-luxusszallo-hotel-nimrod/> (2023.04.30.)

- Karácsony, R. (2022). *Mesteriskola I: Az előzmények*. Építészfórum. <https://epiteszforum.hu/print/mesteriskola-i> (2023.04.30.)
- Karácsony, R. (2022). *Mesteriskola II: Az első ciklus - oktatás a szocreál jegyében*. Építészfórum. <https://epiteszforum.hu/mesteriskola-ii-az-elso-ciklus> (2023.04.30.)
- Karácsony, R. (2022). *Mesteriskola III: A második ciklustól az 1960-as bezárásig*. Építészfórum. <https://epiteszforum.hu/mesteriskola-iii-a-masodik-ciklustol-az-1960-as-bezarasig> (2023.04.30.)
- Hajdúszoboszló Délibáb hotel: Ismeretlen. (2017). *Aki régen járt Hajdúszoboszlón, rá sem ismer erre a szállodára*. Termál Online. <https://termalonline.hu/termal-hirek/aki-regen-jart-hajduszoboszlon-ra-sem-ismer-erre-szallodara> (2023.04.30.)
- Aranypart, szállodasorról cikk 1962-66: Pesti, M. (2017). *Az aranypart aranykora*. Építészfórum. <https://epiteszforum.hu/az-aranypart-aranykora> (2023.04.30.)
- Szebeni, Zs., (2022). *Bezár a soproni Hotel Lövér, nem vállalja az ötszörös rezsiköltséget*. Turizmus.com - A turizmus hírforrása. <https://turizmus.com/szallashely-vendeglatas/bezar-a-soproni-hotel-lover-nem-vallalja-az-otszoros-rezsikoltseget-1183164> (2023.04.30.)
- Glázer, T. (2021). *Hotelek futószalagon - A siófoki szállodagyár és a magyar panelépítészet története*. Ingatlanfejlesztői Kerekasztal Egyesület. <http://www.ifk-egyesulet.hu/download/IFK-Hotelek-futoszalagon-2021.pdf> (2023.04.30.)
- pécsi pátria felújítása: Németh, K. (2022). *Hotel Pátia: luxuslakásokat, éttermet és orvosi központot húznak fel 5000 nm-en a pécsi belvárosban*. Pécs Aktuál. <https://pecsaktual.hu/gazdasag/hotel-patria-luxuslakasokat-ettermet-es-orvosi-kozpontot-huznak-fel-5000-nm-en-a-pecsi-belvarosban/> (2023.04.30.)
- Dinnyés A., Belá D.: *Modernista jegyek Siófok 1960-as és 1970-es évekbeli építészetében (TDK dolgozat, 2016, BME Urbanisztika Tanszék)*
- Gy. I., (1957). Isztambuli üdülőszálló terve. *Magyar Építőművészet*, 6(4), 57
- Gádoros L., (1959). Világkiállítási pavilon. *Magyar Építőművészet* 8(1), 53-67
- Cziegler E., (1963). Balaton szálló, Siófok. *Magyar Építőművészet*, 12(5)
- Finta J., (1968). Hotel Duna Intercontinental, Budapest. *Magyar Építőművészet*, 17(4), 16
- M. Hejhál É., (1973). Silvanus szálló, Visegrád. *Magyar Építőművészet*, 22(4)
- M. Hejhál É., (1973). Nimród szálló, Dobogókő. *Magyar Építőművészet*, 22(4)
- Dusa I., (1975). Touring Hotel, Szolnok. *Magyar Építőművészet*, 24(4)
- Töreky D., (1976). Lous Saillant SZOT gyógyüdülő, Hévíz. *Magyar Építőművészet*, 25(4)
- Gyüre Zs., (1977). Minerva Motel, Mosonmagyaróvár. *Magyar Építőművészet*, 26(4)

- Dul D., (1979). MSZMP üdülő, Balatonföldvár. *Magyar Építőművészet*, 28(3)
- Károlyi I., (1979). SZOT gyógyüdülő, Bükfürdő. *Magyar Építőművészet*, 28(3)

8.3.Szöveg képeinek forrásai

Ábra 3.1.1.: Szabadság szálló: [Szabadság szálló]. Letöltés ideje: 2023.04.28. link: <https://egykor.hu/sites/default/files/styles/1000x600/public/images/2010/budapest-hotel-szabadsag.jpg?itok=62vJWoB3>

Ábra 3.2.1.: Világkiállítás helyszínrajz részlet: [Világkiállítás helyszínrajz részlet] saját fotó: Magyar Építőművészet VIII. évf.1959/1-2/53-67

Ábra 3.2.2.: 1958-as világkiállítás magyar pavilon: [1958-as világkiállítás magyar pavilon] saját fotó: Magyar Építőművészet VIII. évf.1959/1-2/53-67

Ábra 3.3.1.: Tihany Motel favázás épületei: [Tihany Motel]. Letöltés ideje: 2023.04.30. link: <https://lechnerkozpont.hu/data/sites/default/files/pic/article/a-tihanyi-motelvaros/motel-2.jpg>

Ábra 4.1.1. Városmajori körszálló: [Körszálló] Letöltés ideje: 2023.04.28. link: https://funzine.hu/wp-content/uploads/2022/01/korszallo_12.jpg

Ábra 4.2.1.: Siófoki szállodasor: [szállodasor épületei] Letöltés ideje: 2023.04.28. link: <https://egykor.hu/sites/default/files/styles/wide/public/images/2010/siofok-balaton-szallo-3.jpg?itok=eoisJAfu>

Ábra 4.3.1.: Minerva motel [Minerva motel]: saját fotó: Magyar Építőművészet 1977/4/11

Ábra 5.1.1.: Aranyhomok hotel, Kecskemét: [Aranyhomok hotel]: Letöltés ideje: 2023.04.28.: FORTEPAN/Főfotó (képszám:208960)

Ábra 5.2.1.: Tihany szálló: [Tihany szálló] Letöltés ideje: 2023.04.20. link: <https://egykor.hu/tihany/hotel-tihany/827#&gid=15&pid=1>

Ábra 5.2.2.: Balaton szálló földszinti alaprajz: [Balaton szálló földszinti alaprajz], saját fotó, Magyar Építőművészet 1963/5

Ábra 5.2.3.: Annabella szobaegysége: [Annabella hotel szobaegység rajzai] saját fotó: Magyar Építőművészet, 1968/4/38

Ábra 5.2.4.: Balaton szálló metszet: [Balaton szálló metszet], saját fotó, Magyar Építőművészet 1963/5

Ábra 5.3.1.: Annabella hall: [Annabella hotel hall] Letöltés ideje: 2023.04.28.: FORTEPAN/Inkey Tibor (képszám:121021)

Ábra 5.3.2.: Janáky István, Belsőépítészeti rajz [belsőépítészeti rajz] saját fotó: Magyar Építőművészet 1964/4

Ábra 5.4.1.: Kísérleti paneles szálló földszinti alaprajza [földszinti alaprajz] saját fotó: Magyar Építőművészet 1963/6

Ábra 5.5.1.: Hotel Bratislava: [hotel Bratislava] Letöltés ideje: 2023.04.28.: FORTEPAN/Bauer Sándor (képszám: 127209)

Ábra 5.8.1.: Hotel Volga: [hotel Volga] Letöltés ideje: 2023.04.28. Link: https://img.ingatlanok.hu/article_images/2017/06/14/11/43/84919449.jpg

Ábra 5.8.2.: Hotel Isis napjainkban: [Isis irodaház] Letöltés ideje: 2023.04.28. link: https://www.nyugat.hu/var/improxy/bW9ya1xDbGFzc2VzXEltYWdlXFRodW1iXEZIRFBpY3R1cmU_/p5/91/p5913a95f2c3c7e161c28c10d28bb9f3c.jpg?m=1456185674

Ábra 5.8.3.: Hotel Délibáb napjainkban: [Hotel Délibáb] Letöltés ideje: 2023.04.28. link: <https://www.google.com/maps/@47.4501332,21.3975476,3a,75y,348.09h,94.22t/data=!3m6!1e1!3m4!1sRjfq8FY0Zf72GjmrMGvNw!2e0!7i13312!8i6656> (Google Utcakép, 2013 június)

Ábra 5.8.4.: Vénusz szálló ma: [Vénusz Hotel] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://egykor.hu/sites/default/files/users/ady/2010/09/ven-02.jpg>

8.4. Mellékletek képeinek forrásai

1. Melléklet

1. Kavala eredeti: [Kavala hotel makettje]. Letöltés ideje: 2023.04.20. link: https://eptort.bme.hu/wp-content/uploads/2021/04/37_Kavala-Oteli-1-scaled.jpg
2. Tabáni szálló eredeti: [tabáni szálló metszet] saját fotó, Magyar Építőművészet 1968/4/9, Mányoki László: Szállodaépítésünk másfél évtizede cikkéből
3. Aranyhomok eredeti: [Aranyhomok hotel]. Letöltés ideje: 2023.04.20. link: https://egykor.hu/sites/default/files/users/ady/2010/09/kecske_homok.jpg
4. Aranyhomok mai: [Aranyhomok hotel napjainkban] Letöltés ideje: 2023.04.20. link: <http://hajduszoboszlo.egykor.hu/sites/default/files/styles/wide/public/images/2010/kecskemet-aranyhomok-szallo-6.jpg?itok=Dud-l1eh>
5. Tihany szálló eredeti: [Tihany szálló] Letöltés ideje: 2023.04.20. link: <https://egykor.hu/tihany/hotel-tihany/827#&gid=15&pid=1>

6. Tihany szálló mai: [Club Tihany hotel] Letöltés ideje: 2023.04.20. link: <https://www.ibusz.hu/storage/498698/conversions/utazas-840-1-thumbnail.jpg>

2. Melléklet

1. Pedagógus szálló eredeti: [Pedagógus szálló] saját fotó, Magyar Építőművészet 1968/4/9, Mátyóki László: Szállodaépítésünk másfél évtizede cikkéből
2. Pedagógus szálló mai: [Hotel Benczúr] Letöltés ideje: 2023.04.22. link: <https://www.turpravda.com/otping/2/800x600/00/04/10/35/4103595.jpg>
3. Karancs szálló eredeti: [Hotel Karancs] Letöltés ideje: 2023.04.22. : FORTEPAN/Bauer Sándor (képszám:126336)
4. Hotel Karancs mai: [Hotel Karancs] Letöltés ideje 2023.04.22. link: <https://www.octogon.hu/files/58/01.jpeg>
5. Ifjúsági szálló eredeti: [Ifjúsági szálló] Letöltés ideje: 2023.04.22. link: https://egykor.hu/sites/default/files/styles/1000x600/public/images/2010/budapest-hotel-ifjusag.jpg?itok=5_yjATt
6. Ifjúsági szálló mai: [Budapesti Ifjúsági Központ] Letöltés ideje: 2023.04.22. link: <https://huncoepres.mfa.gov.hu/asset/view/138137/74161698.jpg>
7. Eger szálló eredeti: [Eger szálló] Letöltés ideje: 2023.04.22.: FORTEPAN/Bojár Sándor (képszám:177715)
8. Eger szálló mai: [Hotel Eger & Park] Letöltés ideje: 2023.04.22. link: https://cdn.rtl.hu/6f/4b/eger-wellness-hotel-vita-verekedes-mentok-rendorseg_image_271f661543cf99e27f60d7514731

3. Melléklet

1. Hotel Balaton eredeti: [Hotel Balaton] Letöltés ideje: 2023.04.22. link: <https://egykor.hu/sites/default/files/styles/wide/public/images/2010/siofok-balaton-szallo-.jpg?itok=CiJ5GXDm>
2. Hotel Balaton mai: [Hotel Balaton] Letöltés ideje: 2023.04.22. link: https://egykor.hu/sites/default/files/styles/wide/public/images/2010/siofok-hotel-balaton-_2.jpg?itok=J_DwCVBy

3. Hotel Lido eredeti: [Hotel Lido] Letöltés ideje: 2023.04.22. link: <https://egykor.hu/sites/default/files/styles/1000x600/public/images/2010/siofok-hotel-lido-.jpg?itok=YxhiCUJZ>
4. Hotel Lido mai: [Hotel Lido] Letöltés ideje: 2023.04.22. link: <https://hotel-lido-siofok.booked.hu/data/Photos/OriginalPhoto/1269/126972/126972441/Hotel-Lido-Siofok-Exterior.JPEG>
5. Hotel Hungária eredeti: [Hotel Hungária] Letöltés ideje: 2023.04.22. link: https://egykor.hu/sites/default/files/styles/1000x600/public/images/2010/siofok-hungaria-szallo-_10.jpg?itok=CxklrC_G
6. Hotel Hungária mai: [Hotel Hungária] Letöltés ideje: 2023.04.22. link: https://egykor.hu/sites/default/files/styles/wide/public/images/2010/siofok-hungaria-szallo-_12.jpg?itok=VGTWVPHN
7. Napfény szálló eredeti: [Napfény szálló] Letöltés ideje: 2023.04.22. link: https://egykor.hu/sites/default/files/styles/1000x600/public/images/2010/siofok-hotel-napfeny-_10.jpg?itok=SZIQF2ML
8. Napfény szálló mai: [CE Napfény Hotel] Letöltés ideje: 2023.04.22. link: https://imgcy.trivago.com/c_fill,d_dummy.jpeg,e_sharpen:60,f_auto,h_627,q_auto,w_1200/itemimages/12/13/121315_v3.jpeg

4. Melléklet

1. Vénusz szálló eredeti: [Vénusz szálló] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://egykor.hu/sites/default/files/styles/400x300/public/images/2010/siofok-venus-szallo-1971.jpg?itok=3lAlMMgE>
2. Vénusz szálló mai: [Vénusz Hotel] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://egykor.hu/sites/default/files/users/ady/2010/09/ven-02.jpg>
3. Touring Rév szálló eredeti: [Touring Rév szálló] Letöltés ideje: 2023.04.22. link: <https://egykor.hu/sites/default/files/styles/400x300/public/images/2010/szantod-touring-rev-hotel-1969.jpg?itok=iu07PRos>
4. Touring Rév szálló mai: [Rév Hotel] Letöltés ideje: 2023.04.22. link: https://egykor.hu/sites/default/files/users/ady/2010/05/rev_03.jpg

5. Európa szálló eredeti: [Európa szálló] Letöltés ideje: 2023.04.22. link: https://egykor.hu/sites/default/files/styles/1000x600/public/images/2010/siofok-europa-hotel-_18.jpg?itok=XbG_XP5y
6. Európa szálló mai: [Hotel Európa] Letöltés ideje: 2023.04.22. link: <https://cf.bstatic.com/xdata/images/hotel/max1024x768/71090930.jpg?k=7a1674681c7a7ef9188e9dc8032bac3751d8e1e926e0cc40f835793b17f921c1&o=&hp=1>
7. Marina szálló eredeti: [Marina szálló] Letöltés ideje: 2023.04.22. link: <https://egykor.hu/sites/default/files/users/ady/2010/04/972.jpg>
8. Marina szálló mai: [Danubius Hotel Marina] Letöltés ideje: 2023.04.22. link: <https://cf.bstatic.com/xdata/images/hotel/max1024x768/255126695.jpg?k=27e87e5b2fff7f9e882c0ba66761f3c7663315b623715c05640ef563dbe058fc&o=&hp=1>

5. Melléklet

1. Balatonkenesei idényszálló eredeti: [balatonkenesei idényszálló] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: https://egykor.hu/sites/default/files/styles/wide/public/images/2010/balatonkenese-szot-epitomunkas-udulo-_2.jpg?itok=DDKHcB8C
2. Neptun szálló eredeti: [Neptun szálló] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://egykor.hu/sites/default/files/styles/400x300/public/images/2010/balatonfoldvar-neptun-hotel-70-es.jpg?itok=SQJgIbge>
3. Neptun szálló mai: [Neptun apartmanok] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: https://egykor.hu/sites/default/files/users/ady/2010/10/nep_02.jpg
4. Hotel Annabella eredeti: [Hotel Annabella] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://egykor.hu/balatonfured/612#&gid=10&pid=1>
5. Hotel Annabella mai: [Hotel Annabella] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: https://egykor.hu/sites/default/files/users/ady/2010/02/annabella_03.jpg
6. Auróra szálló eredeti: [Auróra szálló] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://egykor.hu/sites/default/files/styles/1000x600/public/images/2010/balatonalmadi-hotel-aurora-1969.jpg?itok=7IC6Wq3N>
7. Auróra szálló mai: [Hunguest Hotel Bál] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: https://sielok.hu/afotok/hunguest_bal/800_12749n.jpg

6. Melléklet

1. Hotel Isis eredeti: [Hotel Isis] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://egykor.hu/szombathely/hotel-isis/1094#&gid=1&pid=1>
2. Hotel Isis mai: [Isis irodaház] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://egykor.hu/sites/default/files/styles/400x300/public/images/2010/szombathely-hotel-isis-napjainkban.jpg?itok=77cpglLQ>
3. Sport szálló eredeti: [Sport szálló] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://egykor.hu/sites/default/files/styles/1000x600/public/images/2010/budapest-hotel-sport-1966.jpg?itok=i44pk6Hy>
4. Sport szálló mai: [Danubius Hotel Flamenco] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://pcdn.hu/articles/images-xl/h/o/t/hotel-flamenco-szalloda-danubius-hotels-feneketlen-to-439160.jpg>
5. Palatinus szálló eredeti: [Palatinus szálló makettje] saját fotó, Magyar Építőművészet 1968/4/9, Mátyóki László: Szállodaépítésünk másfél évtizede cikkéből
6. Hotel Duna Intercontinental eredeti: [Hotel Duna Intercontinental] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: https://egykor.hu/sites/default/files/styles/400x300/public/images/2010/budapest-duna-inter-continental-1972_1.jpg?itok=2XGyNW33
7. Hotel Duna Intercontinental mai: [Mariott Hotel] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: https://cdn.vg.hu/2021/06/wB38lgMAqvHZbP7ACAHejdruCGjhCco1EO_10k0y378/fill/1400/933/no/1/aHR0cHM6Ly9jbXNjZG4uYXBwLmNvbnRlbnQucHJpdmF0ZS9jb250ZW50LzB1NDk3M2MzNzcyNTRkNjc5MDQwMzJiNDhkN2VjZmMy.jpg

7. Melléklet

1. Hotel Kapos eredeti: [Hotel Kapos] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: https://kaposvariprogramok.hu/sites/default/files/styles/large/public/1968_kapos-szall_kaposvar.jpg?itok=9uTXNXJK
2. Hotel Kapos mai: [Hotel Kapos] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://74nullanulla.hu/files/d/b/dbe28e3313385230b40de5b0ad3b2cce.jpg>
3. Hotel Veszprém eredeti: [Hotel Veszprém] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://egykor.hu/sites/default/files/styles/400x300/public/images/2010/veszprem-veszprem-hotel-7.jpg?itok=rMD-N6iA>

4. Veszprém szálló mai: [Hotel Veszprém] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a7/Hotel_Veszpr%C3%A9m%2C_Veszpr%C3%A9m%2C_2016_Hungary.jpg
5. Hotel Délibáb eredeti: [hotel Délibáb] Letöltés ideje: 2023.04.21.: FORTEPAN/Almássy László (képszám:217974)
6. Kép: Hotel Délibáb mai: [Hotel Délibáb] Letöltés ideje: 2023.04.28. link: <https://www.google.com/maps/@47.4501332,21.3975476,3a,75y,348.09h,94.22t/data=!3m6!1e1!3m4!1sRjfq8FY0Zf72GjmrMGvNw!2e0!7i13312!8i6656> (Google Utcakép, 2013 június)
7. Helikon szálló eredeti: [Helikon szálló] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: https://epiteszforum.hu/uploads/images/2022/05/1920_fortepan-112005-jpg-epiteszforum-30-2022-05-09-113101.jpg
8. Helikon szálló mai: [Helikon szálló] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://www.szallasvadasz.hu/hotel-helikon-keszthely/images/hotel-helikon-keszthely-338574-1200x670.webp>

8. Melléklet

1. Fenyves szálló eredeti: [Fenyves szálló] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/kozterkep/photos/1a9e56e81fd591a7ba61368032bf21ab_1.jpg
2. Fenyves szálló mai: [Hotel Lövér együttes] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: https://turizmus.com/html/data/cikk/118/3164/cikk_1183164/Lover_erdo.jpg Kép:
3. Silvanus eredeti: [Silvanus] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://memmdk.hu/uploads/gallery/168/1-1632127963.jpg>
4. Silvanus hotel mai: [Silvanus Hotel] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://cf.bstatic.com/xdata/images/hotel/max500/13597534.jpg?k=94c7bec5ac3991b565cad0a1df61bbcb7b1c06cef67d1e7ef9e24c3c2ae96a84&o=&hp=1>
5. Nimród eredeti: [Nimród hotel] saját fotó, Magyar Építőművészet 1973/4/29
6. Nimród hotel mai: [Leégett Nimród Hotel] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: https://cdn.ripost.hu/2022/01/OKpN3DJ3UKHAX7YHy0stANUpj-2aGSbtg2BW_xURmyY/fill/2560/1151/no/1/aHR0cHM6Ly9jbXNjZG4uYXBwLmN

[vbnRlbnQucHJpdmF0ZS9jb250ZW50LzUwYjdhMTcxNDAYZjRlNzE4NjQzMzg5MDE5OTAYOGE2.jpg](https://egykor.hu/sites/default/files/styles/400x300/public/images/2010/pecs-pannonia-patria-szallo-6.jpg?itok=Q-1bAOF)

7. Hotel Pannónia eredeti: [Hotel Pannónia bejárata] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://egykor.hu/sites/default/files/styles/400x300/public/images/2010/pecs-pannonia-patria-szallo-6.jpg?itok=Q-1bAOF>
8. Hotel Pannónia mai: [Felújítás előtt álló Hotel Pátia] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: https://pecsaktual.hu/wp-content/uploads/2022/02/Patria_kollazs-1024x297.jpg.webp

9. Melléklet

1. Gemenc eredeti: [Hotel Gemenc] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://egykor.hu/sites/default/files/styles/400x300/public/images/2010/szekszard-gemenc-hotel-etterem-1972.jpg?itok=DZGdCRZ2>
2. Volga eredeti: [Hotel Volga] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://asset.museum-digital.org/hu-bu/images/201804/270904545ae2e7b639423.jpg>
3. Bratislava eredeti: [Bratislava hotel] Letöltés ideje: 2023.04.21.: FORTEPAN/Bauer Sándor (képszám: 127209)
4. Bratislava mai: [Hotel Bratislava] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://www.booking.com/hotel/sk/city-bratislava.hu.html>
5. Minerva motel eredeti: [Minerva motel]: saját fotó: Magyar Építőművészet 1977/4/11
6. Minerva motel mai: [Minerva hotel] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://szallas.hu/hotel-minerva-mosonmagyarovar>

10. Melléklet

1. hévizi SZOT gyógyüdülő eredeti: [SZOT gyógyüdülő] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://egykor.hu/sites/default/files/styles/400x300/public/images/2010/heviz-szot-louis-saillant-gyogyudulo-2.jpg?itok=V3T47eOd>
2. hévizi SZOT gyógyüdülő mai: [Hungest Hotel Panoráma] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://i.szalas.hu/hotels/460132/original/37716096.jpg>
3. Bükfürdő SZOT gyógyüdülő eredeti: [SZOT gyógyüdülő] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://egykor.hu/sites/default/files/styles/1000x600/public/images/2010/buk-szot-herbert-warnke-gyogyudulo-8.jpg?itok=mKgProP2>

4. Bükfürdő SZOT gyógyüdülő mai: [Hunguest Hotel Répce] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://hunguest-hotel-repce-buk.booked.hu/data/Photos/OriginalPhoto/1887/188735/188735048/Hunguest-Hotel-Repce-Buk-Amenities.JPEG>
5. SZOT ezüstpart II. eredeti: [SZOT ezüstpart II.] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://egykor.hu/sites/default/files/styles/400x300/public/images/2010/siofok-hotel-ezustpart-1987.jpg?itok=6lZXf8Z2>
6. SZOT ezüstpart II. mai: [SZOT ezüstpart II.] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://egykor.hu/sites/default/files/styles/400x300/public/images/2010/siofok-hotel-ezustpart.jpg?itok=G2IaHaJ6>
7. MSZMP üdülő eredeti: [MSZMP üdülő] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://egykor.hu/sites/default/files/styles/1000x600/public/images/2010/balatonfoldvar-mszmp-udulo-hotel-riviera-2.jpg?itok=qetoJHJX>
8. MSZMP üdülő mai: [Rivéra park hotel] Letöltés ideje: 2023.04.21. link: <https://cf.bstatic.com/images/hotel/max1024x768/262/26217443.jpg>

11. Melléklet

1. szolnoki Touring hotel eredeti: [szolnoki Touring Hotel] Letöltés ideje: 2023.04.20. link: <https://egykor.hu/sites/default/files/styles/1000x600/public/images/2010/szolnok-touring-hotel-2.jpg?itok=USzAio5q>
2. Touring hotel mai: [Liget Hotel napjainkban] Letöltés ideje: 2023.04.20. link: <https://egykor.hu/sites/default/files/styles/400x300/public/images/2010/szolnok-touring-hotel-napjainkban.jpg?itok=ETSDB-wk>
3. Park hotel eredeti: [Park Hotel] Letöltés ideje: 2023.04.20.: FORTEPAN/Faragó György (képszám:261133)
4. Park hotel mai: [Park Hotel napjainkban] Letöltés ideje: 2023.04.20. link: <https://cf.bstatic.com/xdata/images/hotel/max1024x768/45761371.jpg?k=c3fef5586a75b64f7c43b88780b2ce80e7d7de7574ad4378c8278891829796cb&o=&hp=1>
5. Touring Hotel eredeti: [Touring Hotel] Letöltés ideje: 2023.04.20. link: <https://egykor.hu/sites/default/files/styles/400x300/public/images/2010/agard-touring-hotel-agard-70-es-2.jpg?itok=A2Y84N2r>

6. Touring Hotel mai: [Touring Hotel Gárdony] Letöltés ideje: 2023.04.20. link: <https://egykor.hu/sites/default/files/styles/400x300/public/images/2010/agard-touring-hotel-agard-.jpg?itok=peoBB5-B>